

04/4/95
~~Inv. A. 41.345~~

Sol.

IN CHESTIA REORGANIZĂRII BISERICII NOASTRE

DE

VASILE GH. ISPIR

DOCTOR IN TEOLOGIE, DIPLOMAT IN ANTROPOLOGIE,
BACHELOR OF SCIENCE DE LA UNIVERSITATEA DIN OXFORD

132712.

BUCUREȘTI

Editura Cercului de Studii Social-Creștine „SOLIDARITATEA”

Tipografia „România Nouă” Theodor Volnea, Grivița, 41

1920

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Cota... 11202 889

B.C.U. "Carol I" Bucuresti

C132712

13642 201

~~ok/195~~

IN CHESTIA REORGANIZĂRII BISERICII NOASTRE

Intre problemele principale de refacere națională, după războiul cel greu din anii 1916—1919, este fără îndoială și problema bisericească.

Războiul — această crudă experiență socială — prin suferința adâncă, pe care a produs-o și prin durerea neînfrănată ce-a deslănțuit-o în toate căminurile, a avut totuși darul să ne desvăluie toate lipsurile și să ne arate așa precum suntem în afară de orice preînchipuire.

Prea mult am crezut că mărirea unui popor depinde numai de instituțiunile materiale ale acestuia și că sufletul poporului se socoate prea puțin în desvoltarea societății omenești.

Dacă armata este o instituție prin tăria căreia o națiune își apără drepturile sale în contra dușmanilor cotropitori, apoi biserica este aceea care susține sus flacăra credinții, flacăra idealului etern, sub auspiciile căreia un popor își întărește înseși bazele existenței sale.

Biserica este acea instituție socială, care are menirea *regenerării morale* a lumii.

Pornind dela un *ideal moral* bine determinat sub egida unei credințe transcendente, ea ține sus flacăra *sforțării spre mai bine* în societate.

Adunarea tuturor credincioșilor în Iisus Hristos Mântuitorul lumii, înăuntru căreia se propăvăduiește cuvântul Domnului și se administrează sfintele taine, ridică pe oameni la curățenia adevărată a sufletului lor, pe care a sădit-o Dumnezeu dela începutul lumii.

Idealul bisericii creștine este realizarea împărăției lui Dumnezeu pe pământ: „Facă-se voia ta precum în cer și pe pământ“.

Nimic nu se poate concepe mai ideal decât că: „Este un Dumnezeu, părinte al tuturor oamenilor; că toți oamenii sunt frați între ei și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“.

Creștinismul apare acum în toată sublimitatea lui.

Din ciocnirea forțelor brutale, din toată brutalitatea care s'a deslănțuit în războiul actual, din tot sentimentul de ură, care bântue încă în cele mai adânci colțuri ale sufletului omenesc, cu prilejul acestui carnagiu ne mai pomenit în istoria omenirii, iesă tot mai clar, tot mai limpede rostul idealului moral creștin.

Nimic nu este mai dorit acum decât acea societate creștină în care indivizii ca și neamurile să trăiască în armonie, în deplină iubire, în solidaritate. „Fiilor iubiți-vă unii pe alții.“

Universală în tendința ei, biserica e totuși națională în rădăcini. Având în vedere împrejurările, ea trebuie să se adapteze după vremuri, dacă vrea în adevăr să aibă rolul social, care și-l asumă și să ție în mod efectiv sus *ierarhie valorilor morale*. Iubirea de Dumnezeu este vorbă goală fără iubirea de aproapele — „nu tot cel ce-mi zice Doamne, Doamne va intra în împărăția cerurilor“ — și pentru a ajunge la idealul creștin, Biserica totdeauna a avut înțelepciunea să se adreseze la ceea ce este specific uman în sensul vederilor Mântuitorului, care a aprobat totuși cele zece porunci ale iudeilor, sau după învățătura Sf. apostol Pavel că neamurile care n-au lege din fire fac ale legii.

Divinitatea idealului creștin n'a exclus niciodată umanitatea instituției religioase pe care o numim biserică. Încă din timpurile apostolilor odată cu comunitatea creștină ideală se vorbea de biserica din Ierusalim, Antiohia, Efes, Alexandria, Roma.

Biserica lui Hristos având învățătura ei de credință, cultul ei, organizarea ei, și a luat totuși diferite înfățișeri potrivit caracterului etnic al diferitelor popoare și culturii lor.

Biserica creștină — în special cea ortodoxă de răsărit — are trecutul ei bine hotărât. Istoria bisericească ne arată pe deplin care sunt normele conducerii ei sociale, cum păstrând întru totul învățătura apostolică, acea învățătură, pentru care Tertulian striga păgânilor „Futeți să vărsați sângele nostru, căci fiecare picătură din sângele creștinesc este o sămânță pentru alți creștini“, sub influența împrejurărilor ea a primit organizări și ierarhii deosebite.

După Constantin cel Mare și până la Justinian biserica mereu în relațiile ei cu Statul și în organizarea ei proprie înainta în forme din ce în ce mai complicate.

Creștinismul devenind religie de stat, biserica creștină a căpătat o mai mare înrâurire asupra societății, s'a indentificat mai mult cu ea și era natural ca la rândul ei societatea să-i impună anumite forme în organizare pentru ca noua viață să prindă mai adânc.

Cu toții știm desvoltare ierarhiei bisericești în legătură cu împărțirea imperiului roman.

Rând pe rând s'au introdus în uz numirile de Arhiepiscop, Mitropolit, Patriarh, după cum aveau de a face cu o cetate ori cu o provincie.

Se poate face oare din aceasta vre-o vină bisericeii?

Atâta timp cât flacăra credinței a ars viu în inimile credin-

cioșilor, atâta timp cât închinarea la Dumnezeu era în duh și adevăr, căci duh este Dumnezeu, atâta timp cât s'a dat cesarului ce este numai al cesarului, păstrându-se pentru Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu, Biserica a fost în culmea gloriei sale, ea a realizat acea epocă de aur în istoria creștinismului, la care și acum ne uităm cu admirație, ea și-a îndeplinit întru totul chemarea ei.

Sufletele popoarelor au prea mărit pe Dumnezeu și în biserică creștină prea mărand pe Dumnezeu, omenirea s'a ridicat tot mai mult spre ideal.

Despre condițiile actuale ale bisericii române

Biserica română în condițiile actuale ale țării noastre răspunde ea chemării ei?

Un popor sângerat în durere adâncă strigă după ajutor, după alinare sufletească, după mântuire.

O lume abătută pentru o clipă dela calea adevărată ar încerca par'că să revină în via Domnului.

E în spiritul timpului un curent către religioane.

Unde e biserica?

Că ea a lipsit dela datorie nu se poate spune. Dovadă pentru aceasta stă acțiunea sfântă a preoților militari, care cu o abnegațiune apostolică în mijlocul tuturor suferințelor și în mijlocul pericolelor celor mai mari, cu prețul vieții lor au căutat să afirme idealul căruia îi slujesc. Sfinte vor rămâne numele preoților eroi ale lui Armășescu Nicolae, Bârlogeanu D., Cerbulescu I., ale lui Ionescu Ștefan, Rătescu Ion, etc. 1).

Ce-au făcut preoții în războiu ar trebui să se citească toate ordinele de zi emanate dela corpurile de trupă și dela înaltele comandamente ale armatei. Ar fi de dorit ca aceste recunoașteri să se colecteze. Aceasta ar fi un îndemn pentru alte fapte nobile.

În timpuri grele oamenii mari se impun, în timpuri grele instituțiile își arată toată înălțimea rolului lor.

Acasă, în dosul frontului umilul preot de sat, zi și noapte în mijlocul enoriei sale n'a pregetat o clipă dela a sa datorie de sfătuitor al mulțimei, de alinător de suferințe, de mângâitor în durere și îndemnător spre nădejde. Rămas acasă în mijlocul copiilor, femeilor și bătrânilor satului, el preotul din parohie a fost singura mângâiere a tuturor celor năpăstuiți, a tuturor celor îndoliați. „Dacă mai trăim, suntem datori părintelui din sat“ îmi replica o biată bătrână din județul Vaslui în iarna dezastrului nostru.

Cu toții știm activitatea I. P. S. S. Mitropolitul Pimen ca președinte al crucii roșii și requiemurile adânc emoționante și înălțătoare dela Sfântul Spiridon din Iași ale Vicarului Mitropoliei mai pe urmă răposatul P. S. S. Episcopul Râmnicului, Antim și am admirat cu toții neobosita strădanie pentru toate lucrurile obștești — dela

1) Vezi articolul Preoții pe front din „România“ 7/III/1918.

mângâierile de prin spitale până la susținerea în mod permanent a faclei culturale din școlile eparhiei sale — ale P. S. S. Părintelui Nicodim episcopul Hușilor, fostul locțiitor arhiepiscop al Chișinăului.

Toate acestea ne arată pe deplin că biserica își indeplinește încă cu prisosință rolul ei în cadrele societății noastre.

În mănăstiri și acum cultul religios e la înălțimea vremurilor de demult.

În biserica ortodoxă totdeauna ritualismul a jucat un rol principal. Cântările bisericesti și imnurile de sigur sunt parte principală a expresiunii sintirii religioase a credincioșilor. Și atâta timp cât acestea se desvoltă fără a împedica alte manifestări necesare ale bisericeii, desigur nu putem decât să ne exprimăm admirația noastră.

Cu un cuvânt ținem că declarăm că totdeauna s'a recunoscut activitatea bisericeii atunci când ea și-a înțeles chemarea.

Lipsa activității sociale în biserică

Dar biserica ca și alte instituțiuni e alcătuită din oameni și cine poate afirma că ea a fost totdeauna și în toate împrejurările la înălțimea misiunii sale ?

N-am văzut și nu văd încă acea activitate socială a bisericeii, care prin colecte și alte mijloace să înlătore mizeria la atâția săraci, la atâtea văduve și orfani.

N-am văzut acel corp clerical organizat, care se lupte din răspuțeri pentru reforma socială pentru caritatea publică, pentru asistența socială.

N-am văzut și nu văd încă acele adunări religioase, în care spiritul creștin să plutească ca duhul deasupra apelor, în care concepția teologică despre Dumnezeu să tresalte inimile și să le facă să înțeleagă că nimic nu se întâmplă în lumea aceasta fără voia lui Dumnezeu.

Unde este acea societate a tinerilor creștini, care să lupte cu tot focul inimii lor pentru înălțarea stindardului creștin ?

Într'o zi de Martie, într'o Duminecă din anul 1918 m-am dus la mitropolie la Iași. Biserica pictată de Tătărescu era arhiplină... Cărduri, cărduri de oameni, bătrâni și bătrâne, copii și fete, bărbați și tineri intrau și eșiau. Corul cânta frumos. Concertele lui Muzicescu delectau publicul. Publicii saturat ieșia, pe când celălalt intra.

Ce-a adus această mulțime acolo ? I. P. S. S. Mitropolitul a încercat să țină o cuvântare despre orfanii din război, dar cine îl asculta când unii intrau pe când alții ieșiau !

Serviciul religios și-a urmat cursul, preoții au slujit, iar mulțimea a rămas satisfăcută că a fost la biserică.

Se poate spune că prin astfel de procedare biserica și-a

îndeplinit misiunea și că acea societate în care aceste lucruri se întâmplă e conștient creștină ?

O, că mult mai este de făcut până ce vom ajunge la idealul pe care-l preconizăm.

Și cum s'ar alcătui un program de activitate socială, când biserica însăși are lacune în organizația ei actuală, când în sânul ei însăși disciplina lasă mult de dorit ?

Lacune în organizarea bisericească

Există o totală nemulțumire în biserică. Clerul în organizația lui actuală nu poate face față tuturor cerințelor, ce se îndreaptă către el.

Într-o consfătuire preoțească, pe care am avut-o mai lunile trecute, nu s'a găsit un singur preot, care să se declare mulțumit cu starea de astăzi a lucrurilor.

Mai întâi noi am pierdut noțiunea dreaptă a tradițiunii. Din cauza inculturii noastre ni se pare că orice lucru am face de la noi, din propria noastră inițiativă, stânjinește respectul sfânt al celor de demult.

Iată de pildă chestia cultului. Tot respectul nostru podoabei artei creștine. Ceremoniile religioase ale bisericii ortodoxe sunt faima ei neatinsă.

Dar ar strica oare — iudrăsnesc eu a zice — ca cultul oriental să fie ceva mai simplificat și adoptat împrejurărilor, să fie mai temporar, mai improvizat și deci cât mai simțit ? Ce folos dacă Sfinții părinți Vasilie, Efrim Sirul, Grigorie, Ioan, Ambrosie au fost mari poeți religioși și dacă imnurile lor ori cât de superioare nu sunt înțelese, ba nu sunt simțite de noi ?

De cât mulți psalmi recitați din poezia celebră a lui David n-ar fi mai util un singur psalm, dar zis cu rost și cu deplină înțelegere ? Și-apoi ne trebuie poezia religioasă, arta religioasă a timpului nostru. Fiecare secol manifestă iubirea sa către Dumnezeu în chipul său anumit.

Suntem oare noi epigoni din fire ? Nu ne putem oare noi ridica mai presus de ceea ce sântem ?

Acelaș lucru îl putem spune și despre administrația bisericească. Odată m-am întâlnit cu un preot, e cel mai cult și cel mai entusiast din Capitală. În el e toată revolta și tot sbuciumul unui spirit creator închis în lanțuri. Iată părerea lui izbucnită poate cu prea mare violență: „Greșala fundamentală a bisericii noastre este că lucrurile mutabile s-au făcut inmutabile, iar cele inmutabile s-au făcut mutabile“.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos e drept a zis, cerul și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece, dar tot ce ne-a învățat mântuitorul, toată evanghelia cuprinde numai principiile generale de alcătuire socială, iar nu și cele mai amănunțite detalii.

care în mod fatal variază după împrejurările, pe care le întâlnim noi oamenii în mersul nostru spre fericire.

De ce atunci am uita spiritul legii și ne-am ține numai de litera celor moștenite din bătrâni ?

S'au adus mari obiecțiuni reformei lui Cuza-Vodă în Biserica română, care vroia ca în sfântul sinod pe lângă episcopi să intre și preoții de mir și laicii.

Poate că generația lui Cuza-Vodă nu era pregătită pentru aceasta, îi lipsia și evlavia atât de necesară în orice orânduire bisericească și înțelegerea datinilor țării, căci privia lucrurile prea mult cu ochi de împrumut. Însă ar fi o mare greșală să nu apreciem în deajuns sfortărea aproape uriașă, pe care a făcut-o acea generație ca să pășim un pas mai înainte.

După aproape șase zeci de ani ne găsim la aceeaș răspântie când trebuind a face proba constituționalității bisericii avem a ne plânge de încălcările episcopilor asupra drepturilor credincioșilor.

Rolul episcopilor este pur administrativ. „Atribuțiile tuturor arhierieilor fără deosebire este administrarea și inspecția morală și religioasă a Bisericii, conform canoanelor emise de sinode sau de Sf. Scriptură. Ei dacă nu învață și nu se îngrijesc de popor și de cler se ațurisc“.

„Ei singuri n'au dreptul de a fi judecători supremi în biserică (canon apostolic 34, sinod I, 5, sinod II, 2, sin. III 3—8, sin. IV 28, acel al VI-lea 36, Antioh 19, Cartago 13). Autoritatea aceasta este numai a sinodului al cărui cap este Iisus Hristos, pe care l'a pus Dumnezeu Cap peste toată Biserica (Efes I, 22, Coloseni I, 18 și Efes I 23).

„Prin urmare episcopii când lucrează și afară de altar nu pot legal de cât să execute hotărârile consiliilor lor, care ar trebui să se aleagă de Biserica adecă de cler și de reprezentanții creștinilor rezidenții lor“¹⁾.

Biserica nu este numai clerul, ci clerul și poporul împreună adunarea tuturor credincioșilor. Toți trebuie să aibă dreptul lor în Biserică: conducători și conduși, stăpâni și supuși. Acesta este uzul de altfel ale sfintei noastre Biserici dela întemeierea ei, care numai prin abuz a devenit altfel. Constituționalismul bisericii noastre îl găsim afirmat în mod evident în Sf. Scriptură, în Pidalion ca și în datinile țării. De altminteri aceasta ne-o arată și legea alegerii episcopilor și mitropoliților, numai aci iese deodată păcatul nostru înrădăcinat politicianismul.

Cât n'a suferit Biserica din pricina politicianismului ?

Oamenii fără credință sau de alte confesiuni ori chiar de alte religii sunt chemați să aleagă pe diferiții conducători ai eparhiilor. Deputați și senatori trimiși în parlamentul țării pentru alte treburi sunt hotărâtori în mersul bisericii.

1) Arh. Neofit Scriban: Necesitatea clerului. în Societate, Iași 1859, pag. 24-25.

Ce-ai zice dacă într'o armată înaintarea generalilor s'ar face de parlamentarii civili și nu de Marele Stat Major? Acea armată sigur nu poate merge la victorie.

De ce atunci să cerem ca Biserica română să-și îndeplinească în mod conștient rolul ei, când șefii pe care îi are în ființă sunt înaintați din afară nu dinăuntru?

Politicianii români sunt hotărâtori. Ei pun pe episcopi, pe protoierei, pe parohi acolo unde vor. Nu există o conștiință clară a bisericii de rostul ei în societate, de chemarea ei. Nu există un stat major, un înalt comandament, care să-și facă numirile conform necesităților, care se ivesc... De aceea recrutarea elementelor clericale e foarte dubioasă sau în orice caz nesatisfăcătoare. Se fac înaintări de oameni care nu merită.. Elemente de o moralitate foarte scăzută ridică treptele ierarhiei celei mai înalte.

La noi în a doua jumătate a secolului trecut Biserica și-a pierdut independența, iar oamenii politici o au întrebuințat-o și pe ea ca pe ori ce alte mijloc, pentru triumful intereselor lor personale.

Păcatele veacului trecut

Va fi un capitol de tristă amintire ultimile decenii din secolul XIX, când nu putea fi cineva preot paroh fără ca să aibă cunoștința unui domn deputat. Iar la începutul secolului XX frământările bisericesti și scandalurile mitropolitane din 1909 și 1911 arată pe deplin decadența clerului în biserica română.

Toate aceste s'au întâmplat, fiindcă la ridicarea la gradul de mitropolit sau de episcop s'au avut în vedere toate interesele afară de cel bisericesc. Biserica, a devenit în ultimul timp o unealtă în mâna tuturor ambițioșilor și tuturor ariviștilor.

Nefiind un criteriu de înaintare în Biserică, domnind pretutindeni bunul plac, o mulțime de elemente bune au fugit de biserică și au ales alte cariere, iar multe din cele ce s'au hirotonisit stau retrase și ascunse în totală descurajare.

Nu există instituție în această țară, în care să fie mai multă descurajare și mai multă nemulțumire. Și cum să fie curaj și mulțumire când nu există acel spirit de corp dătător de conștiință, acel spirit de unitate, care rezultă din cunoașterea elementelor între ele. Episcopii sunt departe de preoți și preoții mai departe de episcopi; seminariștii ori licențiații în teologie se întâlnesc cu șefii lor supremi doar la hirotonie,— zic doar căci și hirotoniți pot fi de arhieriei locotenenți! Necunoscându-și șeful elementele, cine va pretinde ca el să le întrebuințeze pe fiecare la locul lor, adevărat pe predicator la locul de predică, pe cântăreț unde se cere muzica, pe cărturar la episcopie, pe omul de acțiune în administrație, etc.

Indiferentismul religios înainte de fi jos el a început de mult de sus, el a început din clipa în care misiunea sfântă a Bisericii

a fost înlocuită cu o carieră prozaică ca multe altele din lumea aceasta !

Părăsirea clerului de mir

Faptul că clerul superior e monahal în mod obligatoriu a adus de sigur multe din lipsurile care le observăm astăzi în Biserica noastră. Monahismul este o atitudine în viață. Prin nimic el n'are dreptul de a pretinde că este idealul. Dacă în biserica veche au fost figurile mărețe, care au făcut gloria creștinismului asta nu ne împiedică de a observa astăzi că monahilor le lipsește în mare parte experiența vieții sociale și înțelegerea ei, iar argumentul că ei au mai mult spiritul de sacrificiu și ca atare devoția creștină e realizată mai larg a căzut de mult din clipa în care monahii fiind chemați la cârma bisericii au dovedit cu prisosință neapținuturile lor. În această judecată generală de sigur nu trebuie să intre marile personalități. Respectul nostru tuturor marilor personalități. Dar e vorba de un sistem.

Clerul de mir a rămas în părăsire. El e prost și sărac. Din sărăcia lui și-a tras de sigur și incultura.

Din cauza regimului arbitrar desigur n'a putut fi o remunerație a muncii. Pretutindeni se vorbește de o proporționalizare a salariului cu munca depusă, numai în biserică un biet preot de sat a rămas la leafa vardistului de stradă de prin orașe !

Și în această chestiune câtă ipocrizie. Mereu se vorbește de îngerii din ceruri ori de apostolii din vremuri, uitându-se cu rea voință că și preotul e om și deci e carne și suflet și că sufletul ca să trăiască îi trebuie și mijloace de trai. Condițiile vieții de sigur variază cu vremea și în conformitate cu cerințele vremii trebuie și preotul răsplătit.

Cum e acum unii câștigă prea mult și de multe ori cu muncă puțină, iar cei mai mulți cu cea mai mare muncă câștigă sume ridicole.

Să fie și aceasta o cauză că foarte mulți tineri fug de preoție, iar din cei care au intrat sufăr în umilință ?

Spiritul vremii și activitatea pastorală a preoților

Biserica trebuie să fie în contact cu spiritul vremii, dacă vrea să fie o forță vie și nu o reminiscență a vremurilor din trecut.

Pentru aceasta vorba sf. apostol Pavel tuturor toate m'am făcut pentru a-i dobândi întru Domnul. Biserica trebuie să se adapteze vremii în care trăește, trebuie să caute să înțeleagă tot strigătul de durere, care se aude din adâncul însângerat.

Conștientă pe deplin de rolul ei, înțelegându-și misiunea, ea trebuie să se organizeze așa fel ca să poată face față tuturor nevoilor spirituale.

Există oare în momentul de față un *program de catehizare*?

există o conștiință a bisericii, care să se manifeste mai presus de liberalism ori conservatorism, mai presus de naționalism ori socialism, există cu un cuvânt acea biserică activă, care împrăștie pretutindeni acea atmosferă specific creștină ?

În ce constă *activitatea pastorală a preoților noștri*, cu cât contribuie ei ca lumea din care fac parte să devie mai bună, mai dreaptă, mai sfântă, mai credincioasă, mai ideală ?

Această întrebare o punem nu ca să aducem vre-o vină cuiva, vina dacă este, ea este în noi credincioșii, în părinții noștri poate mai mult de cât în noi înșine — dar te doare inima când știi care este rolul unei instituțiuni și vezi cât de departe e ea de înfăptuirea idealului ei !

Biserica trebuie să fie deasupra nevoilor materiale de astăzi. Ajunge zilei răutatea ei !

Biserica trebuie să ia inițiativa îndreptării, îndulcirii nenorocirilor de pe urma războiului.

Ea trebuie să fie înălțătoarea tuturor inimilor și să împărtășească tuturor din acea iubire creștină, care înlătură aspiritățile și armonizează idealurile.

Biserica să sâdească speranța zilelor de mai bine sub egida credinții în Dumnezeu conform învățaturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

* * *

Ce-i de făcut pentru ca biserica să corespundă chemării ei ?

Este convingerea noastră fermă că o bună organizare internă a acestei instituțiuni și o înțeleaptă alegere a căilor de urmat în propovăduirea învățaturii Domnului vor ridica mult prestigiul religiei în această țară.

Adaptându-ne împrejurărilor sub care trăim, fără a atinge principiile fundamentale ale scripturii, și păstrând din tradițiuni aceea ce nu atinge progresul, la lumina sfintelor canoane ale Bisericii creștine ortodoxe și a constituțiunii noastre, care în art. 21 prevede neatârarea bisericii ortodoxe române de orice chiriarhie străină, socot că înainte de ori ce discuție asupra chestiunii care ne preocupă următoarele trei principii trebuiesc numai de cât admise :

1. Intronarea imediată a *autonomiei bisericii*, așa dar scoaterea politicii din biserică.

2. În ierarhia superioară să ia parte toate *puterile vii ale bisericii*, deci și preoții de mir.

3. Să se introducă *Sinodul mixt*, în care pe lângă episcopi să ia parte și preoții și mireni.

Vrem o biserică activă nu pasivă, o biserică lucrătoare, vie, nu nominală ci reală. Unde este mama consolatoare a timpurilor noastre ? Unde e Biserica să aducă spiritul ei împăciuitoare în lume ?

Unde este acel program de luptă socială în contra răului, acel program de muncă continuă ?

Despre autonomia bisericească

Merem nu trebuie să uităm că biserica are șeful ei nevăzut pe Iisus Hristos, care a dat puterea sa, pe care a luat-o de la Tatăl, Apostolilor și care a făgăduit continuul său sprijin prin împărțirea sfântului Duh.

Deplina conștiință de valoarea ei etică, de rostul ei pe pământ, de puterea pe care o are de la Dumnezeu, va ține biserica totdeauna mai presus de frământările politice ale zilei și-i va da acel caracter de eternitate, pe care cu toții vroim să-l vedem în biserică.

Ce fel de Biserică este aceea în care conducerea ei supremă se face după interesele de partid, după interesul unor oameni care n'au nici înclin în mână cu spiritul religios?

Cu toții suntem revoltați de totala laicizare a Bisericii, de acea laicizare rău înțeleasă care înțelegând a se acomoda spiritului timpului uită doctrina fundamentală.

Există și o laicizare bună, aceea care ținând ferm învățătura Mântuitorului pornește în lume adaptându-se ei pentru a dobândi întru Domnul. Dar aceasta e mai greu de aplicat de cât chiar închiderea în cetatea de fildeș de unde în mod aristocratic să arunci câteva povețe de confort spiritual. Aceasta implică recunoașterea puterii Statului ca instanță supremă și ridicarea lui prin înălțarea morală a religiei.

Ori cum cerem deplina libertate de acțiune a bisericii, cerem absoluta libertate a conștiinții.

Garantând deplina libertate a tuturor cultelor, dacă statul crede că religieuna creștină ortodoxă îl ajută mai bine pentru menținerea ordinii publice și bunelor moravuri e dator să o declare religieuna dominantă a statului, dar nu-i poate cere în schimbul unor privilegii de ordin material să renunțe la nevoile ei spirituale, care o cer să fie mai presus de interesele acestei lumi.

Să dăm lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu și Cezarului ce este al cezarului.

Se zice că aceasta ar reduce biserica la propriile ei puteri și în lupta cu alte puteri din stat ar cădea învinsă. Credința multora dimpotrivă e că aceasta ar pune Biserica în adevărata ei poziție socială și i-ar da acea putere spirituală, pe care o doresc toți bunii credincioși.

Autonomia bisericii e o necesitate actuală. Ce e autonomia? E libertatea morală a Bisericii sub supravegherea Statului. E un sistem de relațiune între Biserică și Stat care cuprinde înainte de toate grija organizării proprii a instituțiunii, care cuprinde libertatea profesiunii credinții, alcătuirii programului de activitate, alegerea liberă a personalului, coordonarea puterii bisericești cu cea laică, lăsând statului controlul asupra chipului cum Biserica răspunde la satisfacerea nevoilor reale ale societății.

Până acum sistemul bizantin—sistemul cezăresc a fost hotă-

rător. Bazati pe faptul că Biserica e națională, ea a fost redusă la o simplă instituțiune de stat, puterea laică—adeacă acea putere în afară de biserică și de duhul bisericii—a avut prea mare influență în treburile bisericești și biserica s'a secularizat.

Spiritul de devoție, conștiința creștină a unei puteri de ordin supra-natural, treptat treptat a fost înlocuit cu acel vulgar politicanism, ale cărui idei conducătoare au fost egoismul cras și materialismul ateic.

Biserica a rămas în formă cu gloria trecutului ea însă a pierdut totul, din clipa în care energia spirituală care o călăuzea a fost amorțită.

Și cât de mare pierdere este pentru o națiune lipsa Bisericii dela datoria ei o simțim noi cei contimporani, o simțim noi care supraviețuim zilelor de supremă durere.

Avem nevoie de o reînălțare spirituală, de o reîntărire a energiei noastre. Nici o instituție din lume nu ne o poate da de cât Biserica.

Să emancipăm deci Biserica. Să o emancipăm pentru înălțarea națiunii noastre. Să facem ca ea să planeze deasupra noastră, deasupra luptelor noastre curente, deasupra luptelor noastre politice. Politica în sensul afacerilor curente, politica cu două limbi, care pervertește caracterile, trebuie exclusă din Biserică. Pentru bunul mers al statului nostru Biserica trebuie să fie liberă. Biserica trebuie să fie locul de adunare unde învățătura lui Hristos, cultul lui Hristos, disciplina lui Hristos trebuie să domnească pentru binele neamului nostru și înălțarea Țării Românești.

Biserica este o altă față a Statului. „Religia este o spiritua-lizare a vieții sociale, iar chestia socială o socializare a vieții religioase.“ Biserica este sufletul Statului.

Biserica trebuie să se conducă ea prin ea însăși trebuie să fie de sine stătătoare, răsplătind Statului pentru ajutoarele materiale, pe care i le dă prin serviciul religios, pe care îl înfăptuește pentru deplina armonizare a tuturor claselor sociale.

Căci trebuie să fim cât mai mult convinși că religia nu aparține numai unei clase sociale, ci ea e pentru toată lumea, pentru elin și iudeu ca și pentru bogat și sărac, pentru cult și incult.

Este o erezie științifică, care a domnit în pătura noastră cultă dinaintea războiului, că religia e pentru cei incuți, pentru țărănimă, ea e bună de a ține în frâu pătura barbară. pentru ordinea socială, că noi cei culți suntem mai presus de religioane.

Această erezie nu trebuie să mai continue după războiu.

Alte popoare au atitudini mai fericite și sunt mai puternice. Iată ce ne spune filosoful englez H. Spencer: „Pentru englezi noțiunea de liber cugetător nu exclude noțiunea de religios: libera cugetare nu poate încălca domeniul sentimentului religios. Nu poate fi condiție între religie și știință, ci din potrivă cu cât sfera științei crește cu atât și punctele de contact ale acestei sfere cu Dumnezeuirea se înmulțesc. Englezul simte în tot momentul că

nu poate nega existența lui Dumnezeu și că nu poate pătrunde misterele lui¹⁾.

Am trăit în Anglia mai mulți ani și pot afirma din experiență personală că în biserica engleză iau parte activă pe lângă tot poporul cei mai mulți dintre savanții și oamenii de valoare ai timpului.

Să între deci în biserica română toate elementele de valoare fiecare să-și facă datoria după a sa putință, după darul pe care Dumnezeu l-a sădit în el, unul preot altul artist, unul profesor altul medic, unul învățător iar altul ascultător, unul conducător iar altul condus, dar cu toții în acea iubire frățească și credință creștină, care ne înalță, ne ridică sufletește deasupra nevoilor zilei.

Și să cerem cu toții reorganizarea bisericii noastre pe adevăratele ei baze canonice, în adevăratul spirit al învățături Mântuitorului Hristos, convinși fiind pe deplin că „în afară de biserică nu este mântuire“.

Participarea tuturor forțelor vii la conducerea bisericii

Modificările ce dorim a le introduce în organizarea bisericii sunt cerute nu numai de spiritul timpului, dar și de spiritul evanghelic, ele au fost aplicate din timpurile primare ale creștinismului și ori de câte ori biserica s'a ridicat la înălțimea cerințelor apostolice. Ce poate fi mai normal pentru o instituțiune decât ca la conducerea să ia parte *toate puterile vii*, din care ea se compune?

Este indiferentă modalitatea primirei în cler — dacă ea se face prin alegeare ca pe timpul apostolilor sau prin numire cum s'a practicat mai târziu, când cei primiți în cler îndeplinesc toate condițiunile pentru a fi adevărați prepoziți, adică sunt oameni nepătați, de cinste, buni la suflet, pioși, cu frica lui Dumnezeu, înțelepți, plini de energie pentru toate lucrurile spirituale.

Dar e o mare greșeală pentru biserică în timpurile de de astăzi că se limitează condițiile pentru ierarhia superioară numai la starea celibatară.

Am deplină convingere că biserica primitivă era mult mai reală și mai înțelegătoare a vieții sociale, când îngăduia episcopilor să rămână căsătoriți, bine înțeles cu prescripția ca să fie bărbați a unei singure femei, uniți numai o singură dată în legătura nunții, adevărindu-se prin aceasta mai mult idealul vieții familiare instituit de Dumnezeu¹⁾.

Însă nu pentru a pleda ca preoții de mir să poată fi și episcopi scrim aceste rânduri, ci pentru a considera un fapt de o importanță extraordinară pentru biserică. Astăzi monahismul nu

1) Și azi în Biserica anglicană episcopii pot fi căsătoriți și necăsătoriți după firea fiecăruia, dar nimeni nu va putea aduce vre-o acuzare de neortodoxie acestei biserici pentru simplul acest fapt. Și în Biserica anglicană lucrurile merg normal și nu se dă focuzie la incidente de moralitate ca acele la care cu durere a trebuit să asistăm noi în timpurile din urmă.

mai are gloria din trecut. Condițiile vieții au devenit astfel că oamenii pot fi buni creștini și în afară de monahism. Prea puține elemente bune intră în monahism astăzi, cele mai multe devin clerici de mir. Nu se crede oare că este o stare anormală pentru biserică ca elementele bune să fie supuse celor mai inferioare și ca viață socială și ca inteligență? Căci din faptul că condițiile vieții îngăduie viața creștină și în familie, mulți buni creștini se căsătoresc înainte de a fi aleși preoți renunțând la episcopat, când poate ar avea chemarea, și iar mulți buni creștini cu mai puțină inteligență și mai puțină cultură și pregătire spirituală cu simplul dor de a fi în ierarhia superioară se fac monahi, ducând o viață nemonahală și devenind de multe ori pricină de turburare în biserică.

Ci nu așa trebuie să fie. Căsătorit ori necăsătorit, monah ori simplu civil, dacă ai inteligența necesară instituției, cultură suficientă pentru apărarea credinței și mai ales devoția creștină, să aibi dreptul să ridici treptele acolo unde menirea ta te cheamă. Doctrina bisericii este pentru aceasta.

Cazul lui Ambrosie și a laicului Fotie ajuns patriarh al Constantinopolului în 857, care a luptat cu atâta energie pentru susținerea drepturilor bisericii orientale ne poate fi o strălucită pildă.

Trebuesc deschise cărările spre ierarhia superioară spre a se da câmp mai întins de manifestare personalităților, nu trebuiește îngrădită condițiunea alegerii episcopilor numai la un număr restrâns — mai ales sub motivul irațional de celibaterism — dacă vrom în adevăr ca biserica să fie condusă de adevăratele valori religioase.

Decât cu sistemul actual găsesc mai bună extrema cealaltă, care impune necăsătoria tuturor preoților, căci cel puțin prin acest sistem este o unitate în cler și arena concursului cuprinde toate elementele pe care le are clerul.

Încă odată ținem să afirmăm că ceea ce ne preocupă pe noi în deosebi este să se găsească o modalitate prin care clerul să iasă din impasul, în care a căzut și să-și reia toată energia pentru a fi pe deplin la înălțimea chemării sale).

Principiul reînnoirii cadrelor admis și în biserică

În această ordine de idei e necesar a se introduce și în biserică ca și în alte instituțiuni *principiul reînnoirii cadrelor*. Orice instituțiune ca să-și ajungă idealul are nevoie de unitate de păreri, de acelaș suflet. Când în fruntea unei instituțiuni se găsesc oameni dubioși, ori care nu mai corespund vremii, când nu-i nici o

¹⁾ De altfel când în sinodul VI-lea ecumenic s'a luat hotărârea alegerii episcopilor dintre cei necăsătoriți au fost motive serioase de ordin economic precum și meritul cel mare al vieții monahale de atunci.

Ar fi de dorit ca în cel mai apropiat sinod ecumenic chestiunea aceasta să fie rezolvită din nou.

idee conducătoare obligatorie, mă întreb cum o atare instituțiune ar putea dăinui, ar putea răspunde idealului ei.

Este deci o problemă mare pentru biserică alegerea conducătorilor.

Era vorba ca unul din guvernele trecute să aducă un proiect de lege pentru modificarea legii alegerii Episcopilor și Mitropoliților în privința drepturilor de pensie a episcopilor retrași după cinci ani de păstorie.

E de discutat în principiu dacă o lege în biserică trebuie să fie făcută mai întâi de guvern, dar desigur Biserica conducătoare trebuie să-și reînnoiască cadrele ei, trebuie să-și reînnoiască sufletul — ar fi să zicem — dacă vrea în adevăr să lucreze în mod efectiv în lume.

Ce-ar fi dacă pentru simplul paroh ca și pentru episcopul eparhial etatea de 65 de ani ar fi maximul activității publice? Asta n'ar însemna că un preot bătrân n'ar avea tot respectul și toată venerabilitatea noastră — el ar putea sluji ori unde ar fi chemat — dar în administrația publică ar lăsa loc altui coleg mai tânăr, care și el dorește să-și dea contribuția la parohie ori episcopie.

Și ce-ar fi repet iarăși dacă dela simplul paroh până la Mitropolitul țării ar fi acel câmp liber de alegere? Biserica reîntinerită în cadre și-ar relua puterea vie a misiunii sale evangelice. Căci altfel cine poate spune că cei mai buni ai bisericii au puterea în biserică?

Cum ne-au depășit evenimentele și ne au găsit nepregătiți pe cei mai îndrăsneți dintre visători!

La vremi noi oameni noi — se impune o prefacere în biserică.

Mitropolitul Primat și Statul major al Bisericii

În această privință credem că e de mare lipsă un *Stat major general al Bisericii*. O armată de luptă nu se poate duce fără un creier, ori cât de vâjnoase vor fi brațele și ori cât de ingenioase vor fi armamentele întrebunțate isbânda nu va fi câștigată, dacă nu va fi un organ centralizator, care concentrează totul și dirijează totul. În lumea aceasta biserică duce o luptă de ridicare a binelui și idealului în societate; pentru aceasta instituțiunea are nevoie de un *organ central* care să coordoneze și să dirige.

Acest stat major nu va fi Ministerul Cultelor. Vom vorbi alt undeva despre raporturile între Biserică și Stat, ne mulțumim aci a declara că procuratorul statului, ministrul cultelor¹⁾, care ar putea fi prea bine ministrul de justiție ori chiar prim-ministru, n'ar avea altă însărcinare de cât controlul ca să nu se propage anumite idei subversive, dăunătoare existenței statului, sau să con-

1) Atribuțiunile ministrului Cultelor sunt: coordonator al cultelor în stat, controlor al bugetului, deținător al puterii, etc.

troleze fondurile, pe care statul le pune la dispoziția Bisericii pentru serviciile pe care aceasta i le face în stabilirea ordinii și păstrarea bunelor moravuri.

Și nu va fi nici Casa Bisericii, al cărei rol trebuie să fie pur administrativ și totdeauna la ordinele sfântului sinod. Înțeleg prin aceasta că statul dă o sumă de bani Bisericii, care își va face singură bugetul ei, conform nevoilor pe care le are.

Statul major eclesastic trebuie să fie alcătuit din Mitropolitul Primat ajutat de doi episcopi și dintr'un număr limitat de clerici, care prin valoarea lor personală și prin studiile lor să poată face față tuturor nevoilor imediate de ordin spiritual. Ar fi un *sinod permanent*, un consiliu general permanent, care ar avea delegația dela sinodul general să se ocupe cu anumite probleme privitoare pe întreaga biserică română.

Sunt atâtea atribuțiuni pe care Biserica ca instituție organizată trebuie să le îndeplinească. Ea trebuie să fie mereu în căutarea unui plan de acțiune, de activitate pastorală, ea trebuie să fie mereu informată asupra altor biserici, asupra altor religii despre modul cum sunt organizate și cum lucrează, ea trebuie să fie permanent interesată asupra recrutării elementelor în cler, care vor alcătui falanga mare de apostoli și misionari ai idealului creștin.

Un serviciu întreg de informațiuni și de operațiune sistematică contra relelor din societate și contra spiritului anarhic și dizolvant al vremii, o propagandă organizată contra diferitelor secte ce se ivesc în sânul popoarelor creștine-ortodoxe, o acțiune categorică de reținere a sufletului națiunii noastre — toate aceste sunt nevoi urgente, care cer a fi satisfăcute.

Un înalt comandament, un stat-major eclesastic s'ar ocupa cu toate aceste chestiuni.

Despre sfântul sinod și Constituționalitatea Bisericii

Instanța supremă în biserică este fără discuție *Sfântul Sinod*. Noi suntem datori să păstrăm de la strămoșii noștri acele forme de organizare, care s'au dovedit în decursul timpului de o extremă valoare socială.

Biserica creștină ortodoxă în deosebi de biserica catolică, care e imperialistă, ori de biserica reformei din apus, care nu cunoaște autoritatea episcopală, este constituțională, are canoanele ei, după care se conduce și o reformă înăuntrul bisericii, totdeauna trebuie să aibă în vedere aceasta.

Văitorul *Statut organic al Bisericii române* va trebui să pornească dela bazele canonice, având în vedere principiile fundamentale ale sfintei scripturi și apoi va socoti nevoile noastre curente.

Sistemul sinodal nu numai că este cel mai vechiu, dar e și cel mai rațional și mai bun.

Din timpurile primare chiar după exemplul apostolilor, care

s'au adunat la Ierusalim, episcopii diferitelor cetați se adunau în concilii sau sinoade și se sfătuiau de două ori pe an asupra diferitelor chestiuni.

Canonul 37 apostolic spune că trebuie să se facă în biserică de două ori pe an sinod. Acelaș lucru îl ordonă și canon 5, al I sinod ecumenic și canon 19 al celui de al IV sinod ecumenic.

Poate fi ceva mai rațional de cât aceasta ca în afacerile importante ale Bisericii episcopii să se întrunească împreună și să se sfătuiască?

Că ori unde vor fi doi sau trei adunați în numele lui Hristos acolo va fi și Duhul sfânt în mijlocul lor.

Problema în discuție însă este alcătuirea sinoadelor și felurile lor. Pe noi nu ne interesează sinoadele universale-ecumenice, care se adunau în mod extraordinar după diferitele nevoi ale Bisericii Universale.

Ne ocupăm de sinoadele locale, periodice, care trebuiesc să se adune în mod regulat într'o țară, în diferitele eparhii.

Ne reamintim cu toții discuțiile sinodale în jurul legilor de la 1872 și 1909 și nu vom începe o dispută, peste care intenționat voim să trecem. Ne vom exprima deci în mod pozitiv credința noastră, fiind pe deplin convinși că atunci când este sinceritate și dor de progres, chiar dacă o părere nu-i admisă ea contribuie totuș mult la luminarea chestiunii.

Așa dar credința noastră este că legiuitorul în chestia sinodală trebuie să se conducă după condițiile proprii ale Bisericii noastre.

Voiu merge mai departe și voiu spune că odată realizat statutul organic al Bisericii române și admis punctul asupra înființării unui stat major eclesial, care în mod unitar să ducă conștiința vie a Bisericii, se poate admite în sânul Bisericii române organizații deosebite după cum sunt condițiile diferitelor provincii, de pildă în Basarabia, în Bucovina, în Transilvania.

Descentralizarea administrativă cu o anumită măsură e de dorit și în Biserică și nu se poate închipui că anumite datine vor dispărea așa de ușor dintr'un simplu ordin de la centru.

Ar fi apoi de văzut până la ce punct organizarea bisericii din Transilvania ne-ar putea servi de model nouă celor din regatul liber.

Fără discuție că în regatul României în o organizație politică liberă Biserica n'are trebuință să-și asume atâtea chestiuni care se tratează de obicei de reprezentanții laici ai Statului.

În Biserica română va fi deci un *sinod general*, care dat fiind alegerea episcopilor după principiile pe care noi le-am enunțat¹⁾ va fi alcătuit numai din episcopi și mitropoliți, instanța supremă a bisericii.

¹⁾ Alegerea episcopilor se va face de sinoadele eparhiale, dat fiind interesul ca eparhia sa-și cunoască conducătorul ei; iar alegerea Mitropoliților se poate face de marele colegiu, dându-li-se prin aceasta importanța cuvenită în Stat. Propunerea candidaților însă se va face de Sf. Sinod.

Acest *sinod mitropolitan*, care are de drept ca președinte pe Primatul țării și va fi sub patronajul M. S. Regelui se va aduna de două ori pe an și va rezolvi toate problemele de ordin spiritual, va fi suprema autoritate centrală, care va regula toate chestiunile dogmatice, canonice și disciplinare.

Consistoriul superior bisericesc și fondul religios

În ceea ce privește afacerile curente în afară de statul major ecleziastic permanent va fi un *consistoriu superior bisericesc* compus din toți protoiereii, din câte un delegat preot din fiecare județ și din câte trei deputați mireni fiind aleși liber în afară de puterea administrativă.

Dela valoarea elementelor ce vor intra în aceste două adunări — oare cum senatul și camera Bisericii — va depinde buna conducere și strălucirea bisericii române.

Sinodul general mitropolitan se va îngriji de buna conducere a clerului și susținerea lui, va lua în discuțiune tot ce privește Biserica în general, va avea dreptul de a rezolvi reclamațiunile contra Episcopilor și Mitropoliților și va fi instanța ultimă de apel în orice hotărâre contra persoanelor bisericești.

Consistoriul superior bisericesc va putea atinge ori ce chestiune, dar în deosebi se va îngriji de averea bisericii, *de casa Bisericii*, de mânuirea exactă a fondurilor diferitelor eparhii, cu un cuvânt de bugetul Bisericii.

În organizația viitoare a Bisericii trebuie să fie un *fond religios*. Acest fond dat în seama Casa Bisericii va fi administrat obligatoriu de un cleric desemnat ca mai competente în administrație.

Prin o administrație financiară independentă, care să fie aparte impusă bugetului statului, Biserica își va recâștiga în timp toate resursele de care va avea nevoie.

Se va reveni treptat, treptat la perioada dinainte de secularizare, când biserica își avea fondurile ei și-și mânuia cheltuielile după nevoile ei.

Ori cum nădujduim mult în munificența credincioșilor. Mai ales acum când ajutorul statului va fi în mare parte redus, inițiativa particulară va avea sarcina tuturor facerilor de bine.

Episcopul și sinodul eparhial

Cât privește eparhiile ele vor rămâne pe cât posibil în întinderea lor actuală, căutându-se totuș ca unele să nu fie prea mici, cum sunt eparhiile de Argeș, de Buzău. O nouă arondare a eparhiilor ar fi totuș de discutat.

Fiecare eparhie va fi condusă de un episcop ajutat de un *sinod eparhial* și de un *consistoriu permanent*.

Autonomia eparhiilor va rămâne nestânjenită ca și până a*

cum, dar episcopul va ști că nu este de cât administratorul eparhiei sale, pe care o va conduce cu consiliul său permanent după hotărârile sinodului eparhial. Episcopul va fi obligat ca cel puțin odată în cinci ani să inspecteze toate bisericile din eparhia sa care inspecție se va trece în sinodical bisericii respective. Vizita canonică are darul că pune în legătură pe superior cu inferior, îl face pe superior să înțeleagă nevoile eparhiei sale și ca atare să ia imediate măsuri de îndreptare, prin ea îndatoririle bisericesti se îndeplinesc mai cu exactitate, căci este un control al activității fiecărui preot. Astăzi sunt biserici, care n'au fost vizitate de 20 de ani de episcop!

Episcopul este capul eparhiei sale, el înfățișează biserica față de autoritățile civile și săvârșește toate ceremoniile necesare la hirotoniile preoților și diaconilor.

În administrația eparhiei sale va fi ajutat de un consistoriu permanent de patru preoți din cei mai buni din eparhia sa și cu cultură teologică cea mai înaltă. Acest consiliu, care este statul major al episcopului va îngriji de toate instituțiunile episcopiei și va avea în deosebi în vedere instrucțiunea și educațiunea viitorilor preoți.

Dar în toate afacerile episcopatului se vor socoti hotărârile sinodului eparhial, care se va aduna obligatoriu odată pe an la o dată anumită și în mod extraordinar ori de câte ori episcopul va avea nevoie.

Sinodul eparhial va fi un *sinod mixt*, se va compune din toți protopopii eparhiei, din toți preoții care au fost protoierei mai mult de 15 ani, din câte un delegat preot și din câte două delegați mireni de fiecare județ. Președintele de drept al sinodului este episcopul.

Parcă aud obiecțiunile tradiționaliștilor noștri că ceace noi propunem este anticanonic și cu toate acestea nimic mai canonic și mai în conformitate cu spiritul Sfintei Scripturi.

Biserica nici odată n-a fost apanagiul numai al conducătorilor. Vrem autoritate, cu toții o dorim, dar nici odată acea autoritate în forma bisericească princiară. Biserica este a tuturor credincioșilor. În sinodul apostolic au luat parte și presbiterii.

Obiceiul era aproape general în biserică în timpurile primare ca la sinoade să ia parte și preoții, aceasta rezultă în mod clar din mărturia lui Firmilian episcopul din Cezarea Capadociei pe la jumătatea veacului IV-lea, care atestă acest lucru în epistola sa către Ciprian.

Iar despre prezența laicilor la adunările clericilor avem mărturia lui Ciprian episcopul Cartagenei, care nu făcea nimic fără sfatul preoților de acolo și fără consimțământul poporului său (sine consensu plebis¹⁾).

În biserica română găsim pilde strălucite când hotărârile

1) Eusebie Popovici : Istoria Bisericească, București 1901, pag. 234.

bisericești au fost luate de toți creștinii, clerici ca și mireni, episcopi ca și preoți. Ce sânt timpurile patriarhului Nifon de subdomnia lui Radu Vodă sau a Mitropolitului Ungro-Vlahiei Teodosie, când mitropolitul țării se aduna în sobor dimpreună cu egumenii și dascălii eparhiei sale, ce este biserica actuală din Transilvania 1), cu organizarea marelui Șaguna? Putem noi oare condamna de necanonicitate timpurile apostolice sau clipele de glorie din istoria unei națiuni?

Aș vrea să trimit pe canoniștii noștri nu mai departe de cât în Basarabia și se vor convinge imediat de ce înseamnă a ține morțiș într'o rutină nejustificată și a isprăvi cu o organizare prea autocrată și prea centralizată în mâna unui singur om, episcopul. La Chișinău am înțeles pe deplin ce mare însemnătate are pentru biserică chemarea preoților la conducerea bisericii. Valoarea preoților deacolo justifică în mod evident introducerea sistemului sinodal în eparhii.

Așa dar *sinodul eparhial* va hotărâ toate chestiunile de ordin administrativ, disciplinar, va îngriji de buna stare și conducere a Eparhiei. După sfatul acestui sinod se va îndrepta activitatea episcopală.

Acest sinod ales adhoc va fi chemat a alege pe episcop, care va fi aprobat de sinodul mitropolitan și consistoriul superior bisericesc și bine înțeles întărit de M. S. Regele.

În orice caz felul de alegere de acum al Episcopilor prin parlament n-are nici un rost și este dăunător mersului bun al Bisericii.

Vecinicul refren: conducerea bisericii din interiorul ei, prin ea însăși, trebuie avut în vedere.

Sinodul eparhial se va îngriji de o tipografie a Eparhiei și de formarea unei biblioteci locale din scrierile celor mai buni scriitori religioși contemporani.

El va avea în grije toate norme de conducere spirituală a Eparhiei, pentru ca Biserica să înflorească și să dea toate roadele care se așteaptă de la o instituțiune a cărei menire este tot mai mult către ideal. El va corespunde aspirațiilor preoților, aceluși suflet cald de îndreptare, care se sbate pretutindeni în dorul de mai bine.

Protoiereul

Revizorul unui district bisericesc este protoiereul. El va fi obligat ca măcar odată pe an să viziteze toate bisericile din județ și să țină registre de toate nevoile bisericesti raportând episcopului de activitatea sa.

Nimeni nu va putea funcționa în protoerie mai mult de 20 de ani, numirile făcându-se din cinci în cinci ani.

1) Vezi Statutul organic al Bisericii greco-catolice-române din Transilvania și fostele ținuturi Ungurene.

El va fi ajutat de *un sinod protopopial*, compus din toți parohii și de un delegat mirean din fiecare parohie ales de *sinodul parohial*.

Sinodul protopopial se va ține de două ori pe an și se va ocupa de așezămintele bisericesti din județ, de buna lor stare, se va întreține în conferințe pastorale asupra diferitelor nevoi duhovnicești și mijloacelor, prin care credința în Dumnezeu să devie mai puternică între oameni.

Despre parohie

În sfârșit, embrionul organizațiunii bisericesti va fi *parohia*. Ori ce comună rurală va alcătui o parohie. Dacă în comună sunt mai multe biserici în diferite sate, preoții ceilalți sunt *preoți ajutători* ai parohului. Idealul ar fi fiecare sat să aibă o biserică sau până atunci fiecare biserică moștenită din bătrâni să aibă un preot. În comunele urbane parohiile rămân să se alcătuiască după suburzii, și în proporție cu numărul poporenilor.

În fiecare parohie se va aduna odată pe an un sfat bisericesc — *un sinod parohial*, care se va compune din toți membrii activi ai parohiei, care au trecut de 21 de ani, bărbați și femei. Acești membri trebuie ca pe lângă botez să facă dovada Sfintei împărășanii cu sfințele Taine și că duhul evlaviei și buneii cucernicii e cu dânsii, cu un cuvânt că sunt creștini nu numai nominal ci și în realitate. Parohul, care va fi numit de [episcop după recomandarea comitetului parohial, va fi ca atare obligat să țină un protocol pentru toți cei botezați, cununați, pentru toți cei care primesc Sfânta împărășare cu sfântul trup și sânge al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos sub înfățișarea pâinei și vinului, pentru toți cei morți. El va avea cartea parohială, din care se va vedea ca într'o oglindă relațiunile parohienilor cu biserică.

În acest sinod, al cărui președinte de drept este parohul se vor lua hotărâri referitoare la bunul meis al bisericii din parohie, la întreținerea sau clădirea bisericii, la instituțiile filantropice sau educatoare, la operile de asistență socială, de comitete, etc. Se vor alege membri epitropi sau efori ai bisericii, fiecare parohie fiind obligată a avea un *comitet parohial* compus din paroh și șase efori aleși din cei mai de frunte din parohie pe timp limitat.

Sinodul parohial va alege delegatul parohial pentru Sinodul protopopial, va pune în discuție activitatea parohului și a diaconilor, va cere relațiuni comitetului parohial de lucrul făcut pentru progresul bisericii va fi interesul viu al credincioșilor pentru promovarea credinții creștine.

E cazul să amintim de absoluta necesitate a participării laicilor la viața bisericească, dacă vroim ca religia să nu devie numai o chestie de formă, un ritualism, care mai supraviețuește încă în timpurile moderne.

Din fericire cererea noastră își are rădăcini în însăși sfântă,

scriptură, căci oare nu suntem cu toți semente aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor al său ?

Preotul, sufletul parohiei și conducătorul ei moral

El e învățătorul, el e slujitorul, el conducătorul enoriei sale. El e acela care învață pe popor morala și religia. Atâția oameni au fost pe front — războiul a fost o crudă experiență — ei s'au întors acasă; pe cine găsec ei oare ca să-i mângâe, să-i îmbăbăteze ?

Ei au nevoi materiale, dar au și nevoi sufletești, regulile Bisericii, care până eri le erau fără de înțeles și nu le spuneau nimic, azi îi interesează și îi neliniștete; cine se va alipi alinător de sufletele lor ?

Rolul social al Bisericii în țara noastră a devenit o nevoie actuală, o chemare a vremii.

Case parohiale, școli de adulți, școli duminicale, sfaturi sătești, sfaturi de circumscripție, biblioteci, orfelinate pentru copiii celor căzuți în luptă — atâtea instituțiuni nu vor putea lua ființă fără ajutorul preotului.

El va trebui să se îngrijească de săraci și de bolnavi, de cei în mizerie și de neputincioși.

Spitalele, penitenciarele și ospiciile vor trebui vizitate. Atâtea și atâtea unghiuri ale vieții sociale, care așteaptă balsamul răcoritor al religiunii.

Dreptatea socială însăș așteaptă a fi susținută de biserică pentru a nu cădea în frământările sbuciumate ale unei revoluțiuni pornite din ură și fără Dumnezeu.

Moralul societății trebuie ținut sus. Se mai îndoește cineva de necesitatea clerului pentru societate ?

Din cea dintâi zi a păcii, Biserica s'a înălțat de la simpla casă de adunare cu clopotniță la simbolul sublim al Eticei sociale.

Preotul modern ? El e apostolul vieții adevărate, el e înfăptuitorul doctrinei sfinte : „Rămâneți întru mine și eu întru voi. Precum mlădița nu poate aduce rod de sine de nu va fi în viță, așa și voi de nu veți fi întru mine. Eu sunt vița, voi mlădițele. Cel ce locuește întru mine și eu întru el, acela aduce rod mult, căci fără de mine nu puteți face nimic“.

Toți ne văităm că viața nu-i așa cum ar trebui să fie, că în ea e derere și chin și nenorocire.

În Iisus Hristos Mântuitorul nostru este toată pacea și fericirea.

Și totuș preotul trebuie chemat la datorie. Această datorie trebuie precizată prin instanțele superioare ca să nu cădem în confuzia de atribuțiuni de până acum.

Bănci populare, cooperative, obștii agricole ori industriale sunt lucruri minunate, dar pot fi înfăptuite și de alții.

Atribuțiile comerciale și industriale cu toată onoarea ce li se cuvine în epoca modernă, în epoca specializării minuțioase

rămân să fie de partea altora. Că unii comercianți și industriași ocupându-se și delucurile duhovnicești pot deveni preoți, cazurile se pot întâmpla, în nici-un caz însă în viitor nu putem admite pe preoții-negustori, care ocupându-se prea mult de cele materiale uită pe cele spirituale.

Oare nu preotul e acela care trebuie să fie negrabnic a bate, neagonisitor de dobânda urâtă, ci blând, nesfadnic, neiuibitor de arginți?

I se va da preotului mijloacele de existență, i se va asigura traiul. Prin Casa Bisericii, care va administra fondul religiositar se va specifica în budget salariul fiecăruia stabilindu-se o gradatie așa cum e în corpul profesoral. Un preot va fi plătit minimum 350 lei la țară și 650 lei la oraș¹⁾. Cel ce slujește altarului din altar să se împărtășească și cel ce predică evanghelia din evanghelia să trăiască.

Bisericile cu averi proprii, eforturile comunale nu vor putea trece de minimul stabilit prin lege.

Se va scoate deci preotul din mila populațiunii, se va interzice ca el să fie un cerșetor și se va ridica și preotul ca și militarul și profesorul la demnitatea factorului indispensabil în societate.

Banca de ajutor a preoților

Este de dorit să se înființeze și o *bancă de ajutor a preoților*, care să vină în ajutor în diferitele cazuri de trebuinți personale. Ridicat preotul mai presus de nevoile materiale ale vieții, el va fi adevăratul cărturar, va fi îndemnătorul desinteresat la caritate și asistență publică, va fi îndeplinătorul cinstit al datoriei sale sacerdotale — adevăratul intermediator între oameni și puterea dumnezeiască.

Singura rațiune de a fi a preotului trebuie să rămână în rolul lui, în nevoia existenței sale pentru societate. Societatea are nevoie de el ca îndrumător sufletesc, ca factor, care contribuie la spiritualizarea vieții. El trebuie să rămână ca atare.

Preotul ca învățător al neamului

Acțiunea lui Grundtvig (1783—1872) în Danemarca—a preotului reformei morale-religioase în această țară mică — poate servi de pildă multor preoți de ai noștri.

Preot al lui Hristos înseamnă învățător al neamului.

De aceea toți reformatorii sociali s-au ocupat de Biserică și s-au interesat de sparta preoților, precum a fost în Anglia, în țările scandinavice și în Statele-Unite.

Biserica este o instituție obligatorie pentru o societate, care vrea să fie ordonată și care tinde către ideal.

1) Vezi Casa Bisericii 1902—1919, Tipografia Cărților Bisericești, București 1920.

Idealul omenirii e înăuntrul Bisericii, care luptă continuu să aducă pe pământ împărăția lui Dumnezeu.

Ca un crainic al vieții viitoare trebuie să se considere totdeauna un preot.

Atribuțiile sale sunt felurite, dar el trebuie să-și aleagă cu înțelepciune căile de urmat pentru a putea sluji cu folos învățării Domnului.

A fi în slujba cea adevărată, a fi totdeauna în adevăratul spirit al învățării Mântuitorului Hristos, aceasta trebuie să o urmărească conștiința unui preot.

Despre congresele bisericești

Pentru aceasta credem că este spre folosul Bisericii, ca organizare socială, să se institue și la noi ca în alte țări *congresele bisericești*. Din trei în trei ani în Biserica română ar fi un congres bisericesc general pentru lămurirea problemelor de la ordinea zilei. În congrese poporul și clerul își precizează mai bine nevoile morale, religioase, Biserica întreagă ia parte activă la lămurirea idealului ei. Un ciclu de conferințe, un cerc de oameni, dar mai ales un cerc de suflete alese fără caracterul strict al oficialității rigide poate face mult bine. Sânt atâtea chestiuni care se pun și care cer o grabnică soluție și a căror soluție nu poate veni fără consimțământul poporului întreg.

Iată de pildă chestia repaosului duminical, care trebuie rezolvită imediat de autoritate, dar care nu va fi rezolvită câtă vreme lumea va sta indiferentă. Este un non-sens pentru o țară creștină ca pe când preotul în Biserică săvârșește Sfânta taină să se îngăduie muzicilor și artiștilor să cânte prin teatre și parcuri, meseriașilor să-și continue meseria, iar comercianților comerțul cel mai liber și cel mai fără de margini! Pentru ordinea publică s'ar putea cere repaos duminical măcar până la ora 6 după amiazi.

Congresele ar mai avea darul de a fi stimulente pentru lucru, încurajare pentru acțiuni de ordin spiritual. Preotul n'ar fi un izolat în societate, ci dimpotrivă un campion în jurul căruia se adună toate energiile morale ale societății. Biserica se va fi transformat de fapt într-o societate vie, lucrătoare pentru gloria lui Dumnezeu și fericirea oamenilor.

* * *

Schițând în linii generale — cu toată modestia unuia, care nu e el însuș cleric, dar care dorește din toată inima înălțarea Bisericii — schițând acest plan de organizare bisericească, ca încheiere trebuie să mărturisim că toate cele preconizate de noi rămân fără nici un efect, dacă la baza lor nu este acea *reformă morală-religioasă* a sufletelor, acea regenerare, de care Mântuitorul i-a vorbit lui Nicodim: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea intra în împărăția lui Dumnezeu“.

Reorganizarea fără discuție ajută — ea e mijlocul sigur de adaptare la condițiile vieții sociale și de dobândire a societății din partea idealului, dar mereu să ținem aprinsă torța idealului creștin.

Biserica în mare parte a luat formalismul vechiului Testament și de relele de care a suferit organizația ecleziastică a răbinilor pare-se că nu suntem cu desăvârșire străini nici în sânul organizației noastre.

Mereu trebuie să ne amintim că noi aparținem nu vechiului, ci noului legământ. „Au doară Dumnezeu este al ludeilor numai, iar nu și al neamurilor? Adevărat și al neamurilor“.

În spirit larg de *solidaritate socială*, Biserica refăcută, orientată asupra nevoilor zilei, va fi părtașă la munca, ce se va depune în reclădirea statului nostru, ea va păstra sfințenia cea adevărată a tendințelor celor mai nobile către progres, ea va împărtăși din slava sa, care i s-a dat de la Dumnezeu la toți fiii acestui neam, ca să fie una precum Iisus și Tatăl cel din ceruri una sunt.

„Pentru ca toți una să fie; precum tu părinte întru mine și eu întru tine, ca și aceștia întru noi una să fie: ca să crează lumea că tu m'ai trimis.“ (Ioan XVII, 21).

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITĂȚII "CAROL I"
BUCUREȘTI

VERIFICAT
2017